

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету фінансів та обліку

ТА Андрій КІЗИМА

« 31 » 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового інституту
новітніх освітніх технологій

Святослав ПИТЕЛЬ

« 31 » 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

«Страховий менеджмент»

ступінь вищої освіти – магістр

галузь знань – 23 Соціальна робота

спеціальність – 232 Соціальне забезпечення

освітньо-професійна програма – «Соціальне забезпечення»

Кафедра фінансових технологій та банківського бізнесу

Форма навчання	Курс	Семес тр	Лекції (год.)	Практ. заняття (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	СРС (год.)	Разом (год.)	Екзамен (сем.)
Денна	1	1	30	15	5	4	96	150	1
Заочна	1	1,2	8	4	-	-	138	150	2

31.08.2023
[Signature]

ТЕРНОПІЛЬ – 2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки магістра галузі знань 23 «Соціальна робота» спеціальності 232 «Соціальне забезпечення», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 10 від 23.06.2023 р.)

Робочу програму склали канд. екон. наук, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу Ірина ФЕДОРОВИЧ та канд. екон. наук, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу Володимир КОСТЕЦЬКИЙ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, протокол №1 від 28 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, д-р екон. наук, професор

Ольга КНЕЙСЛЕР

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 232 Соціальне забезпечення, протокол №1 від 30 серпня 2023 р.

Голова групи забезпечення спеціальності, канд. екон. наук, доцент

Галина КУЛИНА

Гарант ОП канд. екон. наук, доцент

Галина КУЛИНА

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СТРАХОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”**

1. Опис дисципліни

Дисципліна – Страховий менеджмент	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань - 23 «Соціальна робота»	Статус дисципліни – обов’язкова Мова навчання – українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність – 232 «Соціальне забезпечення»	Рік підготовки – 1 Денна – 1 Заочна – 1 Семестр : Денна – 1 Заочна – 1,2
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: Денна – 30 год.; Заочна – 8 год. Практичні заняття: Денна – 15 год.; Заочна – 4 год.
Загальна кількість годин: 150 год.		Самостійна робота: Денна – 100 год. (в тому числі тренінг 4 год); Заочна – 138 год. Індивідуальна робота: Денна – 5 год.;
Тижневих – 9 год. Аудиторних – 3 год.		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета й завдання вивчення дисципліни «Страховий менеджмент»

2.1. Метою вивчення дисципліни є формування у студентів знань з підготовки та реалізації управлінських рішень, що забезпечують раціональне формування й використання потенціалу страхових компаній і гармонізацію фінансових інтересів споживачів страхових послуг, власників і персоналу страхових компаній, посередників та держави.

2.2. Завдання вивчення дисципліни – засвоєння понятійного апарату теорії страхового менеджменту; засвоєння форм і методів страхової діяльності; вивчення засобів організації та розвитку страхової компанії й регулювання страхової діяльності; набуття практичних навичок планування та прийняття управлінських рішень при здійсненні страхування, перестраховування ті іншої діяльності страхових компаній; виявлення умов і способів підвищення фінансової надійності страхової організації; ознайомлення із процедурою здійснення фінансового моніторингу операцій страховика.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

Здатність застосовувати сучасні фінансові технології та інструменти страхового менеджменту для проведення фінансового моніторингу, оцінювання фінансової надійності, управління грошовими потоками в страхових компаніях з метою моделювання ефективних управлінських рішень.

Розуміння особливостей організації управлінської діяльності в страхових організаціях та здатність використовувати дієві фінансові механізми страхового менеджменту в сфері планування страхової діяльності, управління маркетинговою діяльністю, моніторингу страхових ризиків при обґрунтуванні стратегічних і тактичних цілей страховика.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни. Засвоєння знань за програмою вступного фахового випробування по спеціальності.

2.5. Результати навчання.

Демонструвати уміння застосовувати сучасні фінансові технології та інструменти страхового менеджменту для обґрунтування управлінських рішень при проведенні фінансового моніторингу, оцінювання фінансової надійності, управління грошовими потоками в страхових компаніях.

Реалізовувати управлінські функції та вміння використовувати дієві фінансові механізми страхового менеджменту в сфері планування страхової діяльності, управління маркетинговою діяльністю та моніторингу страхових ризиків.

3. Програма навчальної дисципліни “Страховий менеджмент”

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СТРАХОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ТА СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

Тема 1. Сутність і значення страхового менеджменту

Страховання як особливий вид підприємницької діяльності й перспективи його розвитку в Україні та світі. Суб'єкти страхового підприємництва (страхові організації, перестраховувальні компанії, страхові посередники). Зміст і структура страхового менеджменту та його функції. Роль страхового менеджменту. Нова парадигма менеджменту як перспектива розвитку страхового бізнесу. Страхова організація як основний суб'єкт страхового бізнесу й основа розбудови його менеджменту. Класифікація страхових організацій, їх організаційно-правові форми. Страховий ринок України: стан і перспективи розвитку.

Тема 2. Ресурсний потенціал, структура й органи управління страховою організацією

Соціально-економічна сутність категорії «потенціал організації». Склад, структура й оцінка наявного потенціалу страховика та ефективності його використання. Ресурсний потенціал та його оптимізація. Життєвий цикл страхової організації і його вплив на управлінські процеси. Поняття й принципи побудови структури управління страховою організацією. Вибір ефективною структури управління: аналітичний, проектний, організаційний етапи. Методи управління трудовим потенціалом. Кадрове забезпечення страхових організацій. Підбір працівників, їх адаптація й підвищення кваліфікації. Сутнісна характеристика мотивації персоналу як функції страхового менеджменту. Загальні збори акціонерів – найвищий орган управління страховою організацією. Виконавчі органи управління страховою організацією. Дорадчі органи управління страховою компанією: рада директорів філій, рада директорів центрів страхових послуг, рада агентів. Ліга страхових організацій України та інші об'єднання страховиків. Їх роль в управлінні страховою справою. Регулювання та нагляд за страховою діяльністю в Україні. Напрями вдосконалення впливу держави на розвиток страхового ринку України.

Тема 3. Планування у страховій діяльності

Стратегічний менеджмент: структура й зміст основних елементів та етапів у страхуванні. Визначення місії, цілей страховика й шляхів їх досягнення. Стратегія страхової організації як генеральна програма дій. Процес розробки стратегії: елементи стратегічного вибору, формування стратегічних цілей, використання методу «опрацювання сценарію майбутнього» організації, оцінка стратегічної ситуації. Необхідність і призначення бізнес-плану страховика. Структура бізнес-плану та характеристика його окремих розділів. Порядок опрацювання, розгляду й затвердження бізнес-плану. Шляхи вдосконалення змісту й технології опрацювання та реалізації бізнес-плану. Процес бюджетування в страховій організації. Особливості антикризового управління страховиком. Плани санації та реструктуризації компанії. Використання техніко-економічних та фінансових показників страхової компанії в системі контролінгу кризових явищ.

Тема 4. Комунікації та інформаційне забезпечення страхового менеджменту

Комунікації в сучасній страховій організації: сутність, елементи й етапи комунікаційного процесу. Вимоги до організації інформації. Формування баз даних і управління їх використанням. Електронна база даних з автотранспортного страхування. Страхова статистика та бухгалтерський облік як інструменти управління. Особливості звітності страховиків. Шляхи вдосконалення інформаційної системи. Комерційна таємниця та способи її забезпечення в страхових організаціях.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ СТРАХОВИКА

Тема 5. Управління маркетинговою діяльністю в страховому бізнесі

Сутність і завдання страхового маркетингу. Маркетингова служба страховика, її функції та організація роботи. Зміст плану маркетингу та його спрямованість на удосконалення управління асортиментом і якістю страхових послуг, формування попиту на послуги і стимулювання продажу. Маркетингові дослідження в страхуванні: завдання, види та форми. Методи збору та аналізу інформації про споживачів страхових послуг та конкурентів. Оцінка інтенсивності конкуренції на ринку страхових послуг. Основні елементи державної політики регулювання конкуренції в сфері страхування. Розробка та просування нових видів страхових послуг. Управління рекламною діяльністю. Реалізація форм і методів public relations. Побудова ефективної системи продажу: канали розподілу та мотивація причетних до надання страхових послуг. Роль, значення та тенденції розвитку страхового посередництва в Україні. Страхові агенти, їх класифікація та основні функції. Страхові та перестрахові брокери: функції та організація діяльності. Нові форми страхового посередництва. Віртуальне страхове посередництво.

Тема 6. Управління відбором ризиків на страхування

Сутність ризик-менеджменту в контексті визначення потреби в страхуванні. Тарифікація. Побудова тарифікаційної системи. Страховий тариф як ціна за страхову послугу. Структура тарифу. Ідентифікація ризиків. Оцінка ризику. Визначення розміру та періоду страхового покриття. Розрахунок страхової премії. Контроль за ризиком. Урахування факторів територіальної та часової розкладки ризиків. Доцільність перестраховування ризиків.

Тема 7. Урегулювання страхових претензій

Служба врегулювання претензій: завдання та місце в страховій компанії. Процедура та етапи врегулювання страхових претензій. Дії сторін договору в разі настання страхового випадку. Порядок урегулювання збитків у різних видах страхування. Особливості виплат страхових сум за договорами страхування життя. Оформлення регресних позовів до осіб, винних у скоєнні страхових випадків. Контрибуція в сфері страхування. Формування ефективної служби безпеки та механізм її взаємодії з іншими підрозділами страхової компанії.

Тема 8. Управління грошовими потоками страховика

Сутність грошових потоків та їх класифікація. Фактори, що зумовлюють особливості грошових потоків у страхових організаціях. Види грошових потоків: вхідний, внутрішній і вихідний. Модель грошових потоків страховика. Грошові потоки, що обслуговують операційну діяльність страховика. Організація управління процесом мобілізації доходів страховика. Менеджмент витрат страховика. Грошові надходження й витрати, зумовлені інвестиційною й фінансовою діяльністю страховика.

Тема 9. Управління фінансовою надійністю страховика

Поняття фінансової надійності та методи її забезпечення. Вплив тарифної політики страховика на фінансові результати. Роль перестраховувальних програм у збалансуванні страхового портфеля. Інвестиційна діяльність страховика, її напрямки. Управління інвестиційним портфелем та оцінка його ефективності. Оцінка структури активів та пасивів страховика. Структура дебіторської та кредиторської заборгованості. Показники фінансової стійкості (коефіцієнти): автономії (незалежності); фінансової стійкості; використання активів; використання власних коштів; співвідношення позикових та власних коштів; маневреності власних коштів; концентрації власного капіталу; показник заборгованості кредиторам.

Тема 10. Фінансовий моніторинг у страхових організаціях

Фінансовий моніторинг і його завдання у справі запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Система фінансового моніторингу: первинний (внутрішній) та державний (зовнішній) рівень. Страхові компанії, як суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Завдання та обов'язки суб'єкту первинного фінансового моніторингу. Ідентифікація осіб, що здійснюють фінансові операції.

4. Структура залікового кредиту дисципліни “Страховий менеджмент”

Денна форма навчання

Теми	Кількість годин					
	Денна форма					
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Контрольні заходи	
<i>Змістовий модуль 1. Страховий менеджмент: теоретико-організаційні засади та система забезпечення</i>						
1.	Сутність і значення страхового менеджменту	3	1	10	1	Тестові завдання, питання
2.	Ресурсний потенціал, структура й органи управління страховою організацією	3	1	9		Тестові завдання, питання
3.	Планування у страховій діяльності	3	2	9	1	Тестові завдання, питання
4.	Комунікації та інформаційне забезпечення страхового менеджменту	3	2	10		Тестові завдання, питання
<i>Змістовий модуль 2. Фінансовий менеджмент страховика</i>						

5.	Управління маркетинговою діяльністю в страховому бізнесі	3	2	10	1	Тестові завдання, питання, задачі
6.	Управління відбором ризиків на страхування	3	1	10		Тестові завдання, питання, задачі
7.	Урегулювання страхових претензій	3	1	9		Тестові завдання, питання
8.	Управління грошовими потоками страховика	3	2	10	1	Тестові завдання, питання
9.	Управління фінансовою надійністю страховика	3	2	9		Тестові завдання, питання
10.	Фінансовий моніторинг у страхових організаціях	3	1	10	1	Тестові завдання, питання
	Тренінг			4		
Разом		30	15	100	5	

Заочна форма навчання

Теми		Кількість годин		
		Заочна форма		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота Контрольні заходи
<i>Змістовий модуль 1. Страховий менеджмент: теоретико-організаційні засади та система забезпечення</i>				
1.	Сутність і значення страхового менеджменту	0,5	0,5	14
2.	Ресурсний потенціал, структура й органи управління страховою організацією	0,5	0,5	13
3.	Планування у страховій діяльності	1	0,5	14
4.	Комунікації та інформаційне забезпечення страхового менеджменту	1	0,5	14
<i>Змістовий модуль 2. Фінансовий менеджмент страховика</i>				
5.	Управління маркетинговою діяльністю в страховому бізнесі	0,5	-	14
6.	Управління відбором ризиків на страхування	0,5	0,5	14
7.	Урегулювання страхових претензій	1	0,5	13
8.	Управління грошовими потоками страховика	1	0,5	14

9.	Управління фінансовою надійністю страховика	1	-	14
10.	Фінансовий моніторинг у страхових організаціях	1	0,5	14
Разом		8	4	138

5. Тематика практичних занять

Денна форма навчання

Практичне заняття 1

Сутність і значення страхового менеджменту. Ресурсний потенціал, структура й органи управління страховою організацією

Мета проведення практичного заняття: з'ясувати сутність та значення страхового менеджменту, дослідити ресурсний потенціал та його структуру, з'ясувати функціональні особливості діяльності органів управління страховою організацією.

Питання для обговорення

- 1) Предмет і завдання дисципліни «Страховий менеджмент». Структура дисципліни та її взаємозв'язок з іншими дисциплінами.
- 2) Зміст і структура страхового менеджменту та його функції.
- 3) Страхова організація як основний суб'єкт страхового бізнесу й основа розбудови його менеджменту.
- 4) Умови залучення іноземних інвесторів до розвитку страхової індустрії в Україні. Вплив процесів глобалізації економіки на розвиток страхового ринку.
- 5) Управління процесом створення страхових організацій.
- 6) Якість управління в страхових організаціях як важлива умова їх розвитку й підвищення ефективності діяльності.
- 7) Соціально-економічна сутність потенціалу організації. Склад, структура й оцінка потенціалу страховика та ефективності його використання.
- 8) Поняття й принципи побудови структури управління страховою компанією. Вибір ефективної структури управління.
- 9) Об'єднання страховиків та їх роль в управлінні страховою справою.
- 10) Регулювання та нагляд за страховою діяльністю в Україні. Напрями вдосконалення впливу держави на розвиток страхового ринку України.

Практичне заняття 2 . Планування у страховій діяльності

Мета проведення практичного заняття: дослідити особливості планування у страховій діяльності.

Питання для обговорення

- 1) Стратегічний менеджмент: структура й зміст основних елементів та етапів у страхуванні. Визначення місії, цілей страховика й шляхів їх досягнення.
- 2) Система планів розвитку страхової організації.
- 3) Стратегія страхової організації як генеральна програма дій.
- 4) Необхідність і призначення бізнес-плану страховика.
- 5) Процес бюджетування в страховій організації.
- 6) Особливості антикризового управління страховиком.

Практичне заняття 3. Комунікації та інформаційне забезпечення страхового менеджменту

Мета проведення практичного заняття: дослідити особливості інформаційного забезпечення страхового менеджменту.

Питання для обговорення

- 1) Комунікації в сучасній страховій організації: сутність, елементи й етапи комунікаційного процесу.
- 2) Вимоги до організації інформації. Програмний комплекс страхової компанії.
- 3) Формування баз даних і управління їх використанням.
- 4) Страхова статистика та бухгалтерський облік як інструменти управління. Особливості звітності страховиків.
- 5) Шляхи вдосконалення інформаційної системи.
- 6) Публікація звітності на іншій інформації. Взаємовідносини страховиків із засобами масової інформації.

Практичне заняття 4. Управління маркетинговою діяльністю в страховому бізнесі

Мета проведення практичного заняття: дослідити особливості управління маркетинговою діяльністю в страховому бізнесі.

Питання для обговорення

- 1) Сутність і завдання страхового маркетингу.
- 2) Маркетингова служба страховика, її функції та організація роботи.
- 3) Маркетингові дослідження в страхуванні: завдання, види та форми.
- 4) Розробка та просування нових видів страхових послуг.
- 5) Управління рекламною діяльністю. Підтримування зв'язків зі споживачами страхових послуг. Реалізація форм і методів public relations.
- 6) Роль, значення та тенденції розвитку страхового посередництва в Україні.

Практичне заняття 5. Управління відбором ризиків на страхування.

Урегулювання страхових претензій

Мета проведення практичного заняття з'ясувати особливості в управлінні відбором ризиків на страхування, розглянути особливості в урегулюванні страхових претензій.

Питання для обговорення

- 1) Сутність ризик-менеджменту в контексті визначення потреби в страхуванні. Поняття й класифікація ризиків.
- 2) Організація відбору ризиків на страхування. Управління даним бізнес-процесом із метою формування та забезпечення збалансованості страхового портфеля.
- 3) Тарифікація. Побудова тарифікаційної системи.
- 4) Андерайтинг як важливий бізнес-процес страховика. Складові й основні завдання андерайтингу.
- 5) Ідентифікація ризиків. Виявлення можливих ризиків та визначення причин їх настання.
- 6) Оцінка ризику. Методи кількісного і якісного аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів, що формують причини й величину ризиків.
- 7) Визначення розміру та періоду страхового покриття. Розрахунок страхової премії.
- 8) Укладення страхових договорів та контроль за їх виконанням.
- 9) Служба врегулювання претензій: завдання та місце в страховій компанії. Процедура та етапи врегулювання страхових претензій.
- 10) Оформлення регресних позовів до осіб, винних у скоєнні страхових випадків. Контрибуція в сфері страхування.

- 11) Формування ефективної служби безпеки та механізм її взаємодії з іншими підрозділами страхової компанії.

Практичне заняття 6. Управління грошовими потоками страховика

Мета проведення практичного заняття: з'ясувати особливості управління грошовими потоками страховика.

Питання для обговорення

- 1) Сутність грошових потоків та їх класифікація. Фактори, що зумовлюють особливості грошових потоків у страхових організаціях.
- 2) Грошові потоки, що обслуговують операційну діяльність страховика.
- 3) Доходи від страхової діяльності.
- 4) Поняття та склад технічних резервів та резервів із страхування життя. Особливості формування та використання страхових резервів.
- 5) Менеджмент витрат страховика. Витрати страховика на здійснення страхової діяльності. Проблеми оптимізації витрат на ведення справи.
- 6) Грошові надходження й витрати, зумовлені інвестиційною й фінансовою діяльністю страховика.
- 7) Управління процесом розподілу прибутку. Особливості оподаткування прибутку страховиків.
- 8) Чистий прибуток, порядок його використання. Розподіл чистого прибутку. Вільні резерви страховика. Виплата дивідендів. Реінвестування.

Практичне заняття 7. Управління фінансовою надійністю страховика. Фінансовий моніторинг у страхових організаціях

Мета проведення практичного заняття: з'ясувати особливості управління фінансовою надійністю страховика, розглянути систему фінансового моніторингу у страхових організаціях.

Питання для обговорення

- 1) Поняття фінансової надійності та методи її забезпечення.
- 2) Вплив тарифної політики страховика на фінансові результати.
- 3) Роль перестраховувальних програм у збалансуванні страхового портфеля.
- 4) Інвестиційна діяльність страховика, її напрямки. Інвестиційний ризик та дохідність, їх взаємозв'язок. Диверсифікація та ризик інвестиційного портфеля.
- 5) Розміщення коштів страхових резервів та порядок державного регулювання цього процесу.
- 6) Платоспроможність страховика та умови її забезпечення.
- 7) Показники фінансової стійкості. Нормативні показники діяльності страхової компанії та їх роль у забезпеченні рентабельної роботи страховика.
- 8) Фінансовий моніторинг і його завдання у справі запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму.
- 9) Система фінансового моніторингу: первинний (внутрішній) та державний (зовнішній) рівень.
- 10) Страхові компанії, як суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Завдання та обов'язки суб'єкту первинного фінансового моніторингу.
- 11) Ідентифікація осіб, що здійснюють фінансові операції.
- 12) Порядок надання такої інформації. Фінансові операції страхової організації, які підлягають внутрішньому та зовнішньому фінансовому моніторингу.
- 13) Програма та правила проведення фінансового моніторингу. Типологія легалізації брудних коштів.

Заочна форма навчання

Практичне заняття 1

Сутність і значення страхового менеджменту. Ресурсний потенціал, структура й органи управління страховою організацією. Планування у страховій діяльності.

Комунікації та інформаційне забезпечення страхового менеджменту.

Мета проведення практичного заняття: з'ясувати сутність та значення страхового менеджменту, дослідити ресурсний потенціал та його структуру, з'ясувати функціональні особливості діяльності органів управління страховою організацією; дослідити особливості планування у страховій діяльності; дослідити особливості інформаційного забезпечення страхового менеджменту.

Питання для обговорення

- 1) Предмет і завдання дисципліни «Страховий менеджмент». Структура дисципліни та її взаємозв'язок з іншими дисциплінами.
- 2) Зміст і структура страхового менеджменту та його функції.
- 3) Страхова організація як основний суб'єкт страхового бізнесу й основа розбудови його менеджменту.
- 4) Управління процесом створення страхових організацій.
- 5) Соціально-економічна сутність потенціалу організації. Склад, структура й оцінка потенціалу страховика та ефективності його використання.
- 6) Поняття й принципи побудови структури управління страховою компанією. Вибір ефективної структури управління.
- 7) Об'єднання страховиків та їх роль в управлінні страховою справою.
- 8) Регулювання та нагляд за страховою діяльністю в Україні. Напрями вдосконалення впливу держави на розвиток страхового ринку України.
- 9) Стратегічний менеджмент: структура й зміст основних елементів та етапів у страхуванні. Визначення місії, цілей страховика й шляхів їх досягнення.
- 10) Система планів розвитку страхової організації.
- 11) Стратегія страхової організації як генеральна програма дій.
- 12) Необхідність і призначення бізнес-плану страховика.
- 13) Процес бюджетування в страховій організації.
- 14) Особливості антикризового управління страховиком.
- 15) Комунікації в сучасній страховій організації: сутність, елементи й етапи комунікаційного процесу.
- 16) Вимоги до організації інформації. Програмний комплекс страхової компанії.
- 17) Формування баз даних і управління їх використанням.
- 18) Страхова статистика та бухгалтерський облік як інструменти управління. Особливості звітності страховиків.
- 19) Шляхи вдосконалення інформаційної системи.
- 20) Публікація звітності на іншій інформації. Взаємовідносини страховиків із засобами масової інформації.

Практичне заняття 2. Управління відбором ризиків на страхування.

Урегулювання страхових претензій. Управління грошовими потоками страховика.

Фінансовий моніторинг у страхових організаціях

Мета проведення практичного заняття з'ясувати особливості в управлінні відбором ризиків на страхування, розглянути особливості в урегулюванні страхових претензій; з'ясувати особливості управління грошовими потоками страховика; розглянути систему фінансового моніторингу у страхових організаціях.

Питання для обговорення

- 1) Сутність ризик-менеджменту в контексті визначення потреби в страхуванні. Поняття й класифікація ризиків.
- 2) Організація відбору ризиків на страхування. Управління даним бізнес-процесом із метою формування та забезпечення збалансованості страхового портфеля.
- 3) Андеррайтинг як важливий бізнес-процес страховика. Складові й основні завдання андеррайтингу.
- 4) Ідентифікація ризиків. Виявлення можливих ризиків та визначення причин їх настання.
- 5) Оцінка ризику. Методи кількісного і якісного аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів, що формують причини й величину ризиків.

- 6) Укладення страхових договорів та контроль за їх виконанням.
- 7) Служба врегулювання претензій: завдання та місце в страховій компанії. Процедура та етапи врегулювання страхових претензій.
- 8) Сутність грошових потоків та їх класифікація. Фактори, що зумовлюють особливості грошових потоків у страхових організаціях.
- 9) Грошові потоки, що обслуговують операційну діяльність страховика.
- 10) Доходи від страхової діяльності.
- 11) Поняття та склад технічних резервів та резервів із страхування життя. Особливості формування та використання страхових резервів.
- 12) Менеджмент витрат страховика. Витрати страховика на здійснення страхової діяльності. Проблеми оптимізації витрат на ведення справи.
- 13) Грошові надходження й витрати, зумовлені інвестиційною й фінансовою діяльністю страховика.
- 14) Управління процесом розподілу прибутку. Особливості оподаткування прибутку страховиків.
- 15) Чистий прибуток, порядок його використання. Розподіл чистого прибутку. Вільні резерви страховика. Виплата дивідендів. Реінвестування.
- 16) Система фінансового моніторингу: первинний (внутрішній) та державний (зовнішній) рівень.
- 17) Страхові компанії, як суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Завдання та обов'язки суб'єкту первинного фінансового моніторингу.
- 18) Ідентифікація осіб, що здійснюють фінансові операції.
- 19) Порядок надання такої інформації. Фінансові операції страхової організації, які підлягають внутрішньому та зовнішньому фінансовому моніторингу.
- 20) Програма та правила проведення фінансового моніторингу. Типологія легалізації брудних коштів.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання студента

Виконання КПЗ є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту з дисципліни «Страховий менеджмент». КПЗ оформлюється у відповідності з встановленими вимогами.

Теоретична частина

Завдання 1

Для виконання даного виду завдання кожен студент обирає з поданого нижче переліку три питання, по яких готує доповідь. Обрані питання не повинні повторюватись (вибір здійснюється так: питання №1 – з 1 по 44; питання № 2 – з 45 по 90; питання № 3 – з 91 по 100).

1. Страхове підприємництво в Україні: напрями його розвитку.
2. Страхове підприємництво як важливий чинник розвитку інвестиційного потенціалу країни.
3. Особливості створення та діяльності основних організаційно-правових форм страхового підприємництва в Україні.
4. Страхове підприємництво в Україні: стан, тенденції, перспективи.
5. Новітні тенденції розвитку вітчизняного страхового підприємництва.
6. Менеджмент у розвитку страхового підприємництва в Україні.
7. Принципи та форми організації світового страхового підприємництва.
8. Світові та вітчизняні тенденції у страховому підприємстві.
9. Особливості правового регулювання страхового підприємництва в Україні та країнах ЄС.
10. Правове регулювання страхової діяльності в Україні.
11. Напрями підвищення ефективності страхової діяльності в ринковому

середовищі.

12. Роль страхового менеджменту у діяльності страховиків.
13. Організація страхового менеджменту страхових компаній в умовах економічної нестабільності.
14. Застосування методів страхового менеджменту як інструменту ефективного управління компанією.
15. Резерви поліпшення якості страхового менеджменту страховика.
16. Мета, завдання та ключові напрямки страхового менеджменту.
17. Оцінка та шляхи покращення використання ресурсного потенціалу страховика.
18. Організація управління страховою компанією.
19. Проблемні питання діяльності страховиків в умовах глобалізації.
20. Управління грошовими потоками страховика.
21. Управління маркетинговою діяльністю страховика.
22. Управління ризиками страхової діяльності.
23. Управління ризиками від фінансової діяльності.
24. Управління ризиками від інвестиційної діяльності.
25. Управління перестраховальною діяльністю страховика.
26. Управління фінансовою діяльністю страховика.
27. Управління фінансовими ресурсами страхових компаній.
28. Маркетингова діяльність страховика та шляхи її активізації.
29. Перспективи залучення іноземних інвестицій у розвиток страхової інфраструктури в Україні.
30. Інвестиційний потенціал страховиків України та його місце і роль у економічних процесах країни.
31. Особливості управління страховими ризиками.
32. Напрями покращення складових ресурсного потенціалу страховика.
33. Оцінка потреби страхової організації у матеріальних і трудових ресурсах.
34. Методи оцінки вартості страхової організації.
35. Проблеми підготовки кадрів для страхового ринку України та шляхи їх вирішення.
36. Проблеми підготовки кадрів для страхового ринку України та державні механізми їх вирішення.
37. Механізм управління розвитком інтелектуального потенціалу страхової компанії.
38. Стан, проблеми та перспективи розвитку системи навчання персоналу страховика та підвищення його кваліфікації.
39. Методологічні аспекти ефективної системи мотивування персоналу страхової компанії.
40. Удосконалення та застосування методів управління персоналом страхової компанії.
41. Фінансове забезпечення розвитку страховика.
42. Достатність фінансового забезпечення страховика як умова виконання ним своїх зобов'язань.
43. Фінансове забезпечення як процес перманентного накопичення та цільового використання коштів для реалізації стратегії розвитку страховика.
44. Вплив інвестиційного потенціалу страхових компаній на розвиток економіки України.
45. Особливості формування капіталу страховиків різних організаційно-правових форм.
46. Фінансове бізнес-планування діяльності вітчизняної страхової компанії.

47. Методи та принципи стратегічного управління в страхових компаніях.
48. Фінансова стратегія як неодмінна передумова забезпечення фінансового розвитку страховика.
49. Формування конкурентної стратегії страховика на основі конкурентних переваг.
50. Стратегічний фінансовий аналіз як ключовий етап формування фінансової стратегії страхової компанії.
51. Стратегічне планування у страхових компаніях: сутність, необхідність, перспективи.
52. Напрями удосконалення сучасних технологій ведення страхового бізнесу.
53. Передумови розробки та використання стратегій страховика.
54. Напрями підвищення ефективності державного регулювання ринку страхових послуг в Україні.
55. Антикризове управління діяльністю страховика.
56. Управління ризиком втрати фінансової стійкості страхових організацій.
57. Теоретичні та практичні засади страхового маркетингу.
58. Страховий маркетинг у сфері сучасного страхового бізнесу.
59. Страховий маркетинг як метод управління діяльністю страхової компанії.
60. Захист прав споживачів страхових послуг як напрям державного регулювання.
61. Значення страхового маркетингу для підвищення конкурентоспроможності послуг страхових компаній України.
62. Інструменти формування конкурентних переваг страхового бізнесу.
63. Страховий маркетинг в управлінні конкурентоспроможністю страхової компанії
64. Канали реалізації страхових послуг: проблеми формування структури, шляхи оптимізації потоків та організація системи управління.
65. Міжнародний досвід надання страхових послуг.
66. Стратегічне планування як один із інструментів страхового маркетингу.
67. Маркетингові дослідження страхового ринку України.
68. Розробка інноваційної моделі страхового продукту.
69. Маркетинговий підхід до удосконалення управління страховою діяльністю.
70. Стратегічні напрями розвитку страхового ринку України у посткризовий період.
71. Страхова діяльність як об'єкт дослідження маркетингу.
72. Особливості рекламної діяльності страховика в умовах української економіки.
73. Реклама у реалізації страхових послуг та особливості її здійснення.
74. Система реалізації страхових продуктів: модифікація усталених підходів.
75. Система продажів страхових продуктів як фактор управління вартістю страховика.
76. Проблеми й стратегії розвитку ринку страхових послуг у регіонах України.
77. Сучасний стан і розвиток системи продажів страхових продуктів вітчизняними страховиками.
78. Збалансована система інформаційно-аналітичного забезпечення страхового менеджменту.
79. Інформаційні ресурси як фактор забезпечення ефективності системи страхового менеджменту.
80. Страхові ризики: сутність, класифікація, правове регулювання.
81. Оцінювання фінансових ризиків страхових компаній.
82. Управління ризиками, прийнятими на страхування.
83. Процес управління фінансовими ризиками страхових компаній.
84. Оцінка платоспроможності страховиків на основі комплексного врахування ризиків.

85. Управління ризиками та оцінка фінансового стану страховика.
86. Андерайтинг у добровільному медичному страхуванні.
87. Управління портфелем договорів страхування життя.
88. Андерайтинг: сутність, види, функції, методики та підхід до управління.
89. Ризики діяльності страховиків і шляхи їх зменшення.
90. Проблеми страхового шахрайства в Україні та напрями протидії.
91. Протидія шахрайству у фінансовому секторі як один із способів зменшення обсягів тіньової економіки.
92. Світовий досвід протидії шахрайству на ринку страхових послуг.
93. Страхове шахрайство: економіко-правові аспекти, індикатори і шляхи боротьби.
94. Страхове шахрайство у сучасних умовах розвитку страхового ринку України.
95. Страхове шахрайство при здійсненні експортно-імпортних операцій.
96. Тарифна політика страхової компанії: принципи формулювання тарифної політики.
97. Перестраховування як один з індикаторів фінансової безпеки ринку страхових послуг.
98. Особливості перестраховування в умовах глобалізації.
99. Перестраховування та проблеми його розвитку в Україні.
100. Трансформація ринку перестраховування в умовах глобалізаційних процесів.

Завдання 2

Визначте основні позиції суб'єктів господарювання та населення щодо діяльності страхових компаній та тенденцій розвитку вітчизняного страхового ринку.

Дані зводяться до таблиці 1.

Таблиця 1

Основні стереотипи суб'єктів господарювання та населення, пов'язані з діяльністю страхових компаній в Україні

<i>Позитивні стереотипи</i>	<i>Негативні стереотипи</i>

Опишіть покрокову процедуру утворення та реєстрації страхової компанії в Україні.

Завдання 3

Опрацюйте та систематизуйте у формі таблиці трактування вітчизняними та зарубіжними науковцями сутності базових понять зі страхового менеджменту (наприклад "Фінансова стійкість страховика") (не менше п'яти визначень) та на основі цього запропонувати власне, найбільш повне і точне.

Таблиця 2

<i>Джерело</i>	<i>Визначення</i>
	Фінансова стійкість страховика –

Завдання 5

Складіть кросворд, використовуючи матеріал теми “Управління фінансовою надійністю страховика” (не менше, ніж по 15 позицій по вертикалі та горизонталі).

Практична частина

Завдання 1

Страхова компанія протягом року, починаючи з січня одержала такі суми страхових внесків за договорами страхування, укладеними на 1 рік:

- а) за I квартал – 720 тис. грн. (220, 140 і 360 тис. грн.); б) за II квартал – 1800 тис. грн. (350, 750 і 700 тис. грн.);
- в) за III квартал – 1920 тис. грн. (400, 640 і 880 тис. грн.);
- г) за IV квартал – 1800 тис. грн. (410, 700 і 690 тис. грн.). Всього – 6240 тис. грн. Визначити суму зароблених премій компанією за методом “плаваючих кварталів”.

Завдання 2

Визначити фактичний запас платоспроможності, якщо валюта балансу становить 2,5 млн. грн., нематеріальні активи – 100 тис. грн., страхові резерви – 800 тис. грн.

Завдання 3

Надходження страхових премій, які отримала страхова компанія загально ризикового страхування, складають 2,7 млн. грн. При цьому перестраховикам сплачено 367 тис. грн. Виплати страхових відшкодувань склали 1,12 млн. грн., у тому числі компенсовано перестраховиками 115 тис. грн. Визначити норматив платоспроможності страховика.

7. Тематика самостійної роботи студентів

№	Тематика	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Сутність і значення страхового менеджменту	10	14
2.	Ресурсний потенціал, структура й органи управління страховою організацією	9	13
3.	Планування у страховій діяльності	9	14
4.	Комунікації та інформаційне забезпечення страхового менеджменту	10	14
5.	Управління маркетинговою діяльністю в страховому бізнесі	10	14
6.	Управління відбором ризиків на страхування	10	14
7.	Урегулювання страхових претензій	9	13
8.	Управління грошовими потоками страховика	10	14
9.	Управління фінансовою надійністю страховика	9	14
10.	Фінансовий моніторинг у страхових організаціях	14	14
Разом		96	138

8. Організація і проведення тренінгу

На прикладі окремої страхової компанії дати оцінку рівню організації та проведення страхового менеджменту всередині досліджуваного суб'єкта господарювання. Дослідити проблеми у сфері страхового бізнесу в Україні, визначити фактори впливу та розробити шляхи їх вирішення.

Порядок проведення тренінгу

1. Вступна частина проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

2. Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття. Можлива наявність роздаткового матеріалу у вигляді таблиць, бланків документів.

3. Практична частина реалізовується шляхом виконання завдань у групах студентів у кількості 3-5 осіб з певних проблемних питань теми тренінгового заняття.

4. Підведення підсумків. Обговорюються результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У навчальному процесі використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне тестування та опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань;
- ректорська контрольна робота;
- оцінювання результатів КППЗ;
- екзамен.

10. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання усіх видів завдань студентами і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів проводиться в установленому порядку.

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час проведення контрольних заходів заборонені. Під час контрольного заходу студент може користуватися лише дозволеними допоміжними матеріалами або засобами, йому забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами, використовувати, розповсюджувати, збирати варіанти контрольних завдань.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в дистанційній формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

11. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни "Страховий менеджмент" визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

(%)

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4 (екзамен)
20 %	20 %	20 %	40 %
1. Усне опитування під час занять (теми 1-5) – 10 балів за тему – мах 50 балів. 2. Модульна контрольна робота – мах 50 балів.	1. Усне опитування під час занять (теми 6-10) – 10 балів за тему – мах 50 балів. 2. Модульна контрольна робота – мах 50 балів.	1. Участь у тренінгах – мах 30 балів. 2. Виконання КППЗ – мах 40 балів. 3. Захист КППЗ – мах 30 балів.	1. Теоретичні питання (2 питання по 30 балів) – мах 60 балів. 2. Тестові завдання (10 тестів по 2 бали) – мах 20 балів. 3. Задача – мах 20 балів.

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ з/п	Найменування	Номер теми
1.	Технічне забезпечення: мультимедійний проєктор, ноутбук, проєкційний екран.	1-10
2.	Базове програмне забезпечення: ОС Windows. Стандартне програмне забезпечення базових інформаційних технологій: MS Office (Word, Excel, PowerPoint, Microsoft Visio). Телекомунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Opera, Google Chrome, Firefox, Viber тощо).	1-10
3.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності).	1-10
4.	Комунікаційне програмне забезпечення Zoom для проведення занять в режимі on-line (за необхідності).	1-10

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Аберніхіна І. Г., Сокиринська І. Г. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. Дніпро : Пороги, 2019. 198 с.
2. Алескерова Ю. В., Салькова І. Ю., Федоришина Л. І. Страховий менеджмент : підручник. Вінниця : ВНАУ, 2019. 294 с.
3. Алескерова Ю. Фінансовий контроль за страховими компаніями. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 29. С. 420–426.
4. Березька К., Кнейслер О., Спасів Н., Кулина Г. Інформаційна технологія прогнозування фінансових результатів страхових компаній. Ukrainian Journal of Information Technology. 2021. Vol. 3. No 2. P. 87-93.

5. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні» / НБУ. Київ, 2020. 28 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4.
6. Боднар О. А., Хоренженко В. В., Татаренкова Ю. В. Функціонування страхового ринку України в умовах пандемії COVID-19. Ефективна економіка. 2020. № 10. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.10.67.
7. Власюк С. А. Страховий менеджмент в умовах глобалізаційних процесів в Україні. Бізнес Інформ. 2021. № 7. С. 207-212.
8. Гузела І. Моделювання сценаріїв оподаткування результатів діяльності страховиків України. Світ фінансів. 2021. № 3 (68). С. 101-114. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/44427/1/%D0%93%D0%A3%D0%97%D0%95%D0%9B%D0%90.PDF>.
9. Журавка О. С. Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування : навчальний посібник . Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
10. Качула С., Лисяк Л., Ляшевський Я. Аналіз формування доходу і розподілу прибутку страхових компаній (на прикладі АК “Страхова група “ТАС”). Агросвіт. 2021. № 1-2. С. 12-19.
11. Клапків Ю. М., Свірський В. С. Проблеми функціонування ринку страхових послуг в умовах поширення COVID-19. Економіка. Фінанси. Право. 2021. № 2. С. 5–9. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2021.2.1>.
12. Клепікова О. А. Аналіз головних показників фінансової стійкості страхової компанії з використання імітаційного моделювання. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна». 2019. Вип. 96. С. 80-94.
13. Корват О. В., Мишура Д. В. Моделювання процесу управління страховою діяльністю в страховій компанії. Економічні студії. 2019. Вип. 4(26). С. 83–88.
14. Куцик П. О., Сороківський В. М., Кузьма Х. В. Статистичні підходи до оцінювання величини фінансових ресурсів страхових компаній. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2022. № 66. С. 5-9. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1072/1014>.
15. Марценюк-Розарьонова О. В. Умови залучення іноземних інвесторів до розвитку страхової індустрії в Україні . Причорноморські економічні студії. 2019. № 39-2. С. 73-77.
16. Маршук Л. М. Особливості оподаткування страхових компаній в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Молодий вчений. 2019. № 3 (67). С. 443-447.
17. Парфьонов Я. В. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні та країнах ЄС. Економіка та держава. 2019. № 6. С. 55–58.
18. Плиса В. Й. Страхування: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. К : Каравела, 2019. 512 с.
19. Положення про порядок, умови видачі та розміри кредитів страхувальникам, які уклали договори страхування життя, затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України 03.12.2004 № 2883. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Про страхування: Закон України від 04.10.2001 № 2745-III (зі змінами і доповненнями). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-14>.
21. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III (із змінами).URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
22. Прокопчук О. Т. Інвестиційна складова менеджменту страхових організацій. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 17. С. 25-32.
23. Рудь І. Ю. Методи ризик-менеджменту у страховій компанії. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. Вип. 3(2). С. 21-26.
24. Смоляк В. А. Розвиток менеджменту конкурентоспроможності страхових компаній у контексті їх маркетингової політики. Економіка. Фінанси. Право. 2020. № 12(4). С. 22-24.
25. Татар М. С., Гребенікова О. В., Ковальчук І. Г. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній в умовах глобальних викликів. Бізнес Інформ. 2020. № 11. С. 371–

26. Шейко Ю. О. Перестраховання як невід'ємний елемент ризик-менеджменту страхової компанії Ефективна економіка. 2019. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_2_25
27. Arych M.I. Insurance marketing development trends and peculiarities. International Scientific-Practical Conference Global marketing: analysis and challenges of our time: Conference Proceedings, May 16-17th, 2019. Batumi, Georgia. P. 131-133.
28. Mamedova E. Determination of a life-cycle stages of insurance companies on the tourist services market in management of competitiveness. Економіка та держава. 2020. № 9. С. 115-118.
29. Vlasenko O. Peculiarities of management of insurance company services under the influence of the COVID-19 pandemic. Менеджмент. 2020. № 2. С. 128–136.
30. Yin H. Innovations in Human Resource Management: Willingness and Ability of Long-Term Care Insurance. Marketing and management of innovations. 2021. № 2. С. 261-277.